

LIISA UUSITALO

Yliopistojen kriittinen tehtävä – minkälaista hyvää tuotamme?¹

YHTEENVETO

Puheessa nostetaan esille yliopistojen kriittinen tehtävä, joka joskus voi unohtua koulutuspalvelujen tehokkaan tuottamisen rinnalla. Yliopistotutkimuksen on uskallettava tutkia ja kertoa myös sellaisista asioista, joita talouselämä tai yhteiskunta eivät halua kuulla ja olla aloitteentekijänä uusien käytäntöjen luomiseksi. Kriittistä tehtävänsä varten yliopisto tarvitsee riittävän autonomian; riippumattomuuden markkinavoimista ja niiden rahoitustavoista, mutta myös valtiovallan liian pitkälle tieteen ja opetuksen sisältöihin ja kannustejärjestelmiin ulottuvasta ohjailusta. Yliopistoilla pitää myös olla 'malttia viisastua', sillä aikaisempaan tietoon pohjautuvan, hyvän tieteellisen kontribuution aikaansaaminen ja tieteellisen tutkimuksen menetelmän oppiminen vievät tutkijoilta oman aikansa.

Puheessa tarkastellaan lisäksi, minkä tyyppistä 'hyvää' korkeakoulumme tutkimus tuottaa. Onko pääpaino ollut liikaa 'välineellisen hyvän' tuottamisessa ja tehokkuuden ylikorostamisessa, päämääriä koskevan keskustelun jäädessä varjoon? Kun toimitaan globaaleilla markkinoilla, eettiset ja ympäristökysymykset, yhteistyöhön perustuvat toimintamallit ja eri kulttuurien ymmärtäminen ovatkin nousse-
massa avainasemaan 2000-luvun taloustieteellisessä tutkimuksessa.

This festive occasion offers a good opportunity to take a look at the public purpose of the university and higher education in society. I will raise two important issues. The first is the uni-

versity's role as a critic of society; the second, related, issue is the more philosophical question of what kind of 'good' does our university provide.

¹ Promootorin puhe Helsingin kauppakorkeakoulun promootioaktissa 19.5.2006. Puheen alkuosa on englanniksi ja loppuosa suomeksi kuten itse aktissakin. Suomenkielinen yhteenveto artikkelin alussa on lisätty tähän julkaistavaan versioon.

LIISA UUSITALO, Professori

Helsingin kauppakorkeakoulu • e-mail: Liisa.Uusitalo@hse.fi

DISCUSSION

In the last twenty years, universities have in many ways striven for greater efficiency. In the need to legitimize their funding from both public and private sources, they have come to emphasize their function of serving the current needs of society, in our case, the needs of the economy and the business life. No doubt this service function is important. However, we may well ask – and this is the first question I will pose today – has the other important function of the university been neglected? By this other important function I mean the independent, critical function of university education and research. This question has bothered me for a long time, but was newly inspired by the recent book of professor Harold Shapiro from Princeton University. In his book *A Larger Sense of Purpose: Higher Education and Society* (2005) Shapiro discusses the imbalanced situation of universities between being the responsive servant and a thoughtful critic of society.

Thus, although the modern research university should serve society by providing the educational and other programs to meet the demand, the university should also raise questions that society does *not* want to ask, and generate new ideas that will help in the future — and, in some cases — even “push” society towards these directions. To do this, universities must enjoy the necessary intellectual and educational autonomy, but universities must also recognize this task and not lose themselves in day-to-day-service activities.

The university's role as critic requires some distance from and skepticism towards the status quo. From a researcher's point of view, we can add that autonomy and distance are needed in re-evaluating not only the relevance of the problems examined, but also in treating epistemological issues such as fundamental

changes that take place in research methodology and new ways of acquiring knowledge. There are many other institutions besides research universities that can provide good educational programs, but no institutions can replace them in the critical and knowledge-creation skills.

In speaking about the importance of university autonomy, professor Shapiro seems to assume that it is mainly the increasing market dependency that restricts universities from paying attention to the public, critical function. However, from our own experience in Finland, where all universities are public state universities, the most severe restrictions to autonomy do not come only from market dependency. They result, to an increasing degree, from the state, which imposes strict regulatory planning systems on universities, their activities, and structures.

There are many of us who think that this state regulation has reached a point where it can become counterproductive. The regulation covers not only financial planning, educational goals, and the number of graduates; it extends to the content of degrees and programs, the salary and incentive systems, and the restructuring of the whole university system and scientific disciplines on the basis of what those responsible for planning perceive the market needs to be. However, neither the market nor the central planning authorities can be insightful enough of the future needs of society. Therefore we can speak about both market failure and government failure, when it comes to the critical function of universities.

It is true that universities and their researchers do not always know what projects should be started, but there is a high probability that ideas coming from the well-informed

research community itself, in the long run, will prove more fruitful than those initiated by the immediate needs of market forces or state planning. The research community itself is also more understanding in allowing time for students to learn how to do research work properly.

There was once a president in Finland who, in speaking in favor of having only moderate income increases to support economic growth, asked the rhetorical question "Do we have enough restraint and self-discipline to become wealthy?" In our times, under the conditions of a global information society, all human action – science and higher education included – seems to be guided by economic efficiency and a tournament-type of competitive attitude where "the winner collects everything". This attitude, however, is in contrast with the emerging economic research that emphasizes more complex systems and collaborative modes of action. Therefore, we should maybe now ask "Do we have enough restraint and self-discipline to become wiser?"

As all the young doctors who today will be receiving their academic symbols know, creating new ideas is always based on previous work and experience, in other words, on the collective work of the international scientific community. Seldom is there any efficient shortcut to a good dissertation or relevant scientific contribution without learning what has been done earlier, as well as acquiring profound ability to apply the scientific method. Likewise, it is time-consuming and intellectually challenging in empirical research to systematize and interpret the weak signals found in markets and practices and transform this practical, 'tacit knowledge' into theoretical propositions and scientific knowledge.

Consequently, making the doctoral pro-

grams more efficient is a good thing, but trying too hard to rationalize and audit the knowledge-creating process may prove counterproductive. When measuring the effectiveness of our research programs, we should, in addition to merely adding up the number of dissertations and other publications, and evaluating how their results help in solving the present practical problems, also ask how many of them have to do with the critical function of universities, and how many of them dare to question present goals, practices and institutions and show alternative routes for the future.

This leads us to the second main issue of my speech; what kind of good things do our programs and research provide? Here, I will refer to the distinctions made by the Finnish philosopher Georg Henrik von Wright, whose ideas greatly inspired my generation when we started our doctoral studies. In his book *The Varieties of Goodness*, von Wright differentiates between the various concepts of 'good', starting from the technical and instrumental meanings, moving then to hedonistic, aesthetic pleasure and happiness, and finally dealing with the moral good. This I will discuss briefly in Finnish. However, before that, I just want to summarize my main point. My question is: Have we, in economic education and research so far, put too much emphasis on the aim of achieving the technical, instrumental good instead of other variations of goodness?

Kirjansa *Hyvän muunnelmat* suomenkieliseen laitokseen vuonna 2000 kirjoittamassaan esipuheessa von Wright arvelee, että kun 1900-luku oli kehityskun ja uudentyyppisen modernismin hallitsemaa, järkeen ja loogis-analyttiseen ajatteluun nojautuvaa aikakautta, 2000-luvulla todennäköisesti nähdään painopisteen siirtymi-

DISCUSSION

nen monilla tieteenaloilla eettisiin kysymyksiin. Joudumme kysymään minkälaista hyvää tuotamme?

Taloustieteissä tutkitaan mm. yritysten käytäntöjä, kilpailua, verkostoitumista ja johtamisstrategioita, joilla päästään yksittäisen yrityksen tai toimialojen näkökulmasta mahdollisimman suotuisaan taloudelliseen tulokseen. Siis tutkimuksessa pyritään ensisijaisesti sellaiseen hyvään, jota von Wright kutsuu tekniseksi hyväksi tai välineelliseksi hyväksi. Toisin sanoen tutkitaan, millaiset kyvyt, taidot, suorituskyky tai organisatoriset järjestelyt parhaiten johtavat annettuun päämäärään.

Tämä on sinänsä arvokasta tutkimusta ja muodostaa tutkimustoiminnassamme keskeisen alueen. Tulokset ovat yleensä hyödynnettävissä yritysten toiminnan kehittämiseksi. Tulokset ja suositukset eivät epäonnistuessaankaan ole 'pahoja', vaan korkeintaan vähemmän hyviä tai hyödyttömiä. Tällainenkaan tutkimus ei kuitenkaan kokonaan vapaudu päämääriä koskevasta keskustelusta, sillä taloudellisesta toiminnasta voi aina syntyä myös ei-tarkoitettuja vahingollisia tai haitallisia vaikutuksia jossain muussa osassa yhteiskuntaa tai laajemmassa ekosysteemissä. Ympäristöhaitat ovat näistä ehkä parhaiten tunnistettu esimerkki.

Sosiologit ja institutionaalisen teorian kannattajat muistuttavat myös, että välineellisen hyvän suosituksia ja valintoja ei voi arvioida pelkästään tehokkuuden perusteella. Yrityksen tai yksilön kannalta tehokkain keino tai prosessi kun saattaa olla käyttökelvoton sen vuoksi, että se ei ole kyseisessä kulttuurissa tai yhteisössä lainkaan hyväksytty. Toisin sanoen vallitsevat käytännöt, instituutiot ja sosiaaliset normit on myös otettava huomioon. Globaalissa taloudessa, jossa emme tunne tarkkaan muiden kulttuurien instituutioita ja tapoja, näiden liiketoimin-

nan kulttuuristen ehtojen tutkiminen on nousemassa avainasemaan 2000-luvun tutkimuksessa.

Mitä tulee hyvän muunnelmien hedonistiseen ja hyötyulottuvuuteen, voimme myös kysyä, olemmeko edelleen liian kiinnostuneita tuotteiden ja palvelujen aikaansaamisesta sinänsä ja niiden antamasta passiivisesta mielihyvästä ja unohtaneet sen tosiasian, että varsinaisen tyytyväisyys ja onnellisuus yleensä liittyvät aktiiviseen mielihyvään, jota ihmiset saavat itse toiminnasta ja taidokkuudestaan siinä. Liiketoimintaosaamisessa painopisteen tulisi siis siirtyä aidosti asiakaskeskeiseen ajatteluun eli tuotteiden ja palveluiden käyttötarkoituksiin ja merkityksiin, joita asiakkaat tai kuluttajat omiin toimintoihinsa liittävät.

Viime vuosisadan lopussa tieteenalat eriytyivät voimakkaasti toisistaan, ja lisäksi 2000-luvulla taloudellisista syistä ruvettiin esimerkiksi Helsingin kauppakorkeakoulussa yhä enemmän fokuoitumaan pelkästään business-tieteisiin ja liiketoimintaosaamiseen. Korkeakoulujen kansainvälisessä kilpailussa menestymiseksi tämä on ymmärrettävä strategia – löytyväthän viiteryhmämme ja kumppanimme maailman eturivin management- ja businesskouluista –, mutta opiskelijoiden ja tulevien talouselämän toimijoiden maailmankuvan kannalta kyseinen strategia voi samalla heikentää talouden yhteyttä muuhun kulttuuriin.

Voimme olla iloisia siitä, että väitöskirjoissamme kiinnitetään yhä useammin kriittistä huomiota liiketoiminnan seurausvaikutuksiin, eettisiin kysymyksiin tai sosiaalisiin ja kulttuurisiin ympäristöihin ja reunaehtoihin. Tämä osoittaa, että tieteiden välistä vuoropuhelua taloustieteiden ja muiden yhteiskunta- ja humanististen tieteiden välillä on jatkettava. Myös käytännön liiketoimintaosaamisen koulutukseen

on sisällytettävä yhä enemmän kulttuuristen ja sosiaalisten merkitysten tajua ja tunnistamista.

Tutkimme monitahoisia järjestelmiä, jotka kuitenkin eroavat luonnontieteiden kompleksisista järjestelmistä siinä, että ne koostuvat toimijoista joille on tyypillistä intentionaalisuus ja reflektio, oman toiminnan pohdinta. Taloustieteiden tutkimuksen teoreettisia ideoita on siis haettava sieltä, missä yhteiset juuremmekin ovat, ei niinkään luonnontieteissä tai teknologiassa, vaan yhteiskunta- ja kulttuuritieteissä. Tällöin meillä olisi ehkä myös enemmän annettava yhteisprojekteissamme luonnontieteiden ja teknologiatieteiden kanssa. ■

Lähteet

- AXELROD, ROBERT** (1997), *The Complexity of Cooperation: Agent-Based Models of Competition and Collaboration*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- MITTLETON-KELLY, EVE** (ed.) (2003), *Complex systems and Evolutionary Perspectives of Organizations*. Elsevier.
- SHAPIRO, HAROLD T.** (2005), *A Larger Sense of Purpose: Higher Education and Society*. Princeton University Press.
- von WRIGHT, GEORG HENRIK** (2000), *Hyvän muunnelmat*. Keuruu: Otava (engl.1963 *Varieties of Goodness*, Routledge).